

Motion till riksdagen

1985/86: A803

Ann-Cathrine Haglund och Birgitta Rydle (m)

Mäns och kvinnors villkor på arbetsmarknaden

Skillnaderna mellan mäns och kvinnors villkor på arbetsmarknaden är ännu mycket stora. Det framgår klart av statistiken över sysselsättning, arbetsuppgifter och löneförhållanden. Kvinnor och män finns i skilda branscher och i olika yrken. De har olika lång arbetstid och olika lön.

Tyvärr tar inte regeringen i budgetpropositionen några initiativ som ökar kvinnors valfrihet och möjligheter eller minskar skillnaderna mellan kvinnors och mäns villkor i arbetslivet.

Bryt de offentliga monopolen

Framför allt föreslår regeringen ingenting som bryter de offentliga monopolen. Ett brytande av särskilt monopolen inom vård och barnomsorg skulle ge kvinnorna stora möjligheter till egenföretagande och entreprenadverksamhet. Det skulle också vidga kvinnors arbetsmarknad i och med att friheten att välja mellan att söka anställning i enskild eller offentlig verksamhet skulle öka.

När samhället missgynnar enskilt ordnad barnomsorg innebär detta inte endast att familjens valfrihet att välja den barnomsorg de anser bäst begränsas. Det innebär också att man förhindrar framväxten av nya modeller och former av barnomsorg – initiativ som många kvinnor säkerligen skulle ta i form av entreprenad, egenföretagande, anställning m. m.

Motsvarande gäller vid missgynnande av annan enskild vård och service.

Det är nödvändigt att de offentliga monopolen inom kommunikationssektorn, inom vården och inom den kommunala servicen bryts och att enskilda entreprenörer – som ofta är kvinnor – får möjligheter att konkurrera på likvärdiga villkor. Då stimuleras konkurrens och tillväxt och då växer nya företag och nya arbetstillfällen fram – inte minst för kvinnorna.

Skolan måste aktivare uppmärksamma flickornas studie- och yrkesval

Kvinnornas arbetsmarknad är i stort sett begränsad till arbeten inom vård-, kontors-, lärar- och serviceyrken. Medan männens arbetsmarknad omfattar ca 300 yrkesområden finns de flesta kvinnorna inom ca 30 yrkesområden. Det traditionella yrkesvalet har förändrats mycket litet de senaste åren.

Inom den offentliga sektorn innebär kraven på högre effektivitet och bättre utnyttjande av resurserna minskad nyrekrytering. Kvinnorna kommer inte att på samma sätt som hittills kunna räkna med en säker arbetsmarknad inom den offentliga sektorn utan måste vara beredda att i större utsträckning söka sig till andra områden.

Flickornas snäva yrkesval gör dem mer sårbara än andra på arbetsmarknaden. De måste bredda sitt utbildnings- och yrkesval till områden som i dag är mindre vanliga för flickor. De måste också i högre grad välja längre utbildningar.

Kvinnor har sällan arbetsledande befattningar. De har därmed få förebilder som stimulerar till längre grundutbildning som ger mer kvalificerade arbetsuppgifter. Det kvarlevande traditionella utbildnings- och yrkesvalet är således inte endast ett hot mot kvinnornas möjligheter att få arbete utan även mot deras möjligheter att uppnå kvalificerade arbetsuppgifter.

Studievägledningen spelar en stor roll för det framtida yrkesvalet. Det är ett steg i rätt riktning, när den praktiska arbetslivsorienteringen i grundskolan inriktas på skilda sektorer, som alla måste ta del av. Det är en möjlighet att lära känna arbetsmiljöer som man tidigare inte kommit i kontakt med.

Skolans studie- och yrkesrådgivning måste dock mycket aktivare uppmärksamma flickornas studie- och yrkesval och inte minst klargöra för dem vilka möjligheter som finns att driva egna företag. Alltför ofta ses arbetsmarknaden bara ur löntagaraspekten.

Småföretagarutbildningen bör utvecklas. Flickor bör stimuleras att söka sig dit. Bland kvinnor finns en stor outnyttjad tillgång på kreativitet, kunskap och ansvarsvilja. Inom servicenäringarna och handeln finns för övrigt en lång tradition beträffande kvinnligt företagande.

Den nya tekniken, inte minst datatekniken, erbjuder arbetsområden och yrkesinriktningar, som är mycket lämpliga för kvinnor och som utgör viktiga karriärmöjligheter. Datatekniken kan, om möjligheterna tas till vara, bli den hävstång som för in kvinnorna på alla nivåer och inom alla verksamhetsområden på arbetsmarknaden.

Genom att kvinnorna i hög utsträckning kommer att påverkas av införandet av ny teknik på arbetsplatserna är det kvinnorna som har möjligheter att ta vara på den utveckling som den nya tekniken kan ge mot nya och intressanta arbetsuppgifter.

Principen om kvinnors lika rättigheter på arbetsmarknaden accepteras av praktiskt taget alla. Däremot återstår det fortfarande mycket innan denna acceptans tar sig uttryck i lika förhållanden för män och kvinnor på arbetsmarknaden. Särskilt viktigt är det då att kvinnorna breddar sitt yrkesval. Skolan måste därför mycket aktivare uppmärksamma flickornas studie- och yrkesval, upplysa om att egenföretagandet kan vara ett framtida yrke och ge dem en positiv syn på teknikens möjligheter att ge arbete och arbetsuppgifter.

Deltidsarbetet måste uppvärderas

Hemarbetande – nästan alltid kvinnor – är ingen enhetlig grupp. En del är hemarbetande endast under relativt korta perioder medan andra är det

under lång tid – en del hela livet. Kvinnor som förvärvsarbetar mindre än 10 timmar/vecka eller som har säsongarbete betraktar ofta sig själva som hemarbetande.

De kvinnor som börjar arbeta utanför hemmet efter en tids hemarbete börjar oftast med Jeltidsarbete. Så gott som hela ökningen av deltidarbete mellan åren 1970 och 1980 återfinns hos den grupp av kvinnor som angav skälet "vill inte ha heltid".

Arbetslivscentrum gjorde åren 1978–1981 en undersökning om deltidarbetet i Sverige. Undersökningen visade sambandet mellan hög kvinnlig förvärvsfrekvens och hög andel deltidarbete. Enligt samma undersökning var de heltidsarbetande mer missnöjda med sin arbetstid än de deltidarbete.

Många av de män som vill arbeta deltid vågar inte göra det på grund av deltidarbetets låga status. Deltidarbete omfattas inte av alla trygghetslagar på arbetsmarknaden. De kommer efter i lönehänseende och ges inte alltid utbildning eller karriärmöjligheter.

Deltidsarbete ger småbarnsföräldrar möjlighet att förena ett förvärvsarbete med ansvar och omsorg om barn. Båda föräldrarna måste dock kunna ta detta ansvar.

Deltidsarbetet måste därför uppvärderas. Reglerna kring deltidarbete måste ses över så att de blir enhetliga.

Ett flexibelt uttag av arbetstid efter olika perioder i livsrytmen

Kravet på en generell arbetstidsförkortning stämmer illa med människors önskemål utifrån deras vardagsförfaringar. Däremot finns ett uttalat behov av att kunna anpassa arbetstidsuttaget efter olika perioder i livsrytmen.

Det är värdefullt att småbarnsföräldrar och andra som har ansvaret för vård av exempelvis handikappade eller äldre i hemmet har möjligheter till kortare arbetstid. Därför behöver emellertid inte alla ha kortare arbetstid. De som önskar arbeta mer bör givetvis kunna göra det utan hinder.

En och samma människa har olika behov under skilda perioder i livet. Den unga människan som bygger upp ett hem vill arbeta mycket och tjäna bra med pengar. Småbarnsföräldrar har större behov av ledig tid för att öka på arbetstiden igen då barnen blivit större. Under ytterligare någon period av livet behöver kanske samma person kortare arbetstid för att ta hand om äldre föräldrar.

Ny teknik och en utökad tjänste- och servicesektor innebär stora möjligheter till en decentralisering av arbete och boende och förbättrade möjligheter att förena arbetsliv med familjeliv. För såväl kvinnor som män är det väsentligt att dessa möjligheter tas till vara. I stället för den lagstadgade mycket detaljerade reglering av arbetstiden som vi nu har, behöver vi utökade möjligheter att träffa individuella avtal om arbetstidens längd och förläggning.

Hemställan

Mot. 1985/86

A803

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brytande av offentliga monopol för att ge kvinnorna möjligheter till egenföretagande, entreprenadverksamhet och en vidgad arbetsmarknad.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skolan aktivare skall uppmärksamma flickornas studie- och yrkesval, upplysa om att egenföretagande kan vara ett framtida arbete och ge dem en positiv syn på den nya teknikens möjligheter att ge arbete och arbetsuppgifter,

3. att riksdagen hos regeringen begär översyn av deltidsarbetandes sociala villkor,

4. att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till förenkling av arbetstidslagarna i syfte att åstadkomma större frihet att sluta individuella avtal om arbetstidens längd och förläggning.

Stockholm den 22 januari 1986

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydle (m)